

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/338765199>

СОЦИОДЕМОГРАФСКИ КОРЕЛАТИ ФИЛАНТРОПСКЕ И МИЗАНТРОПСКЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ И ЗАДОВОЉСТВА ЖИВОТОМ МЛАДИХ

Article · January 2020

CITATIONS

0

READS

29

2 authors:

Miljana Pavićević

University of Pristina Kosovska Mitrovica

31 PUBLICATIONS 11 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Ана З Стошевски

2 PUBLICATIONS 0 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Миљана С. Павићевић
Ана З. Стошевски

Оригинални научни рад
ISBN 978-86-84143-51-0
стр. 357-366

СОЦИОДЕМОГРАФСКИ КОРЕЛАТИ ФИЛАНТРОПСКЕ И МИЗАНТРОПСКЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ И ЗАДОВОЉСТВА ЖИВОТОМ МЛАДИХ

Сажетак: Циљ истраживања је био да утврдимо повезаност неких социодемографских варијабли (пол, узраст, образовање оца и мајке, запосленост оца и мајке, материјално стање породице) са филантропском и мизантропском оријентацијом и задовољством животом младих. Узорак је чинило 175 адолесцената оба пола, узраста од 18 до 26 година ($AC = 21,13$, $SD = 1,89$). За прикупљање података коришћени су следећи инструменти: Скала интерперсоналне оријентације, Скала задовољства животом и Упитник социодемографских варијабли. Резултати дескриптивне статистике показују да испитаници имају израженију филантропску оријентацију као и задовољство животом. Корелациона анализа показује да старији испитаници показују мању социјалну изолацију, али и мање задовољство животом. Испитаници који материјално стање своје породице процењују као веома добро показују мању потребу за људима, односно нижу филантропску оријентацију. Млади чији су очеви и мајке вишег образовног статуса испољаваће потребу за људима и пријатељством, односно биће филантропски оријентисани, а када су мајке вишег образовног нивоа, млади ће постићи и задовољство животом. Такође, млади чије су мајке запослене показиваће већу потребу за људима. Дакле, млади чији су родитељи образованији биће више усмерени на друге људе и задовољнији животом, док ће они млади који своје породице перципирају кроз виши материјални статус показивати ниску филантропску оријентацију. Нису утврђене полне разлике у испољености филантропске и мизантропске оријентације, док женски испитаници показују веће задовољство животом. Добијени налази су у складу са претходним истраживањима која показују да млади који су филантропски оријентисани покушавају да задобију наклоност других стварајући осећај припадања, па ће они бити задовољнији својим животом, док ће се млади с нижом филантропском оријентацијом изоловати и држати по страни.

Кључне речи: филантропска и мизантропска оријентација, задовољство животом, социодемографске варијабле, млади.

УВОД

Филантропска и мизантропска оријентација. Појам интерперсоналне оријентације, односно филантропске и мизантропске оријентације, можемо објаснити преко Хорнајево

социопсихолошке теорије личности (Horney, 1964). Основни појам у овој теорији јесте базична стрепња која представља осећање детета да је изоловано и беспомоћно у потенцијално непријатељском свету. Као одговор на потенцијално угрожавајуће стимулусе, дете може да реагује на неколико начина. Оно може развити непријатељство и тежити освети према онима који су га одбацили или малтретирали. Може постати претерано покорно и послужно да би повратило изгубљену љубав. Затим, дете може покушати да поткупи друге да га воле или да се служи претњама како би их приморао на то; на пример, ако не може да добије љубав, може тежити да стекне моћ над другима и тако надокнади осећање беспомоћности. Такође, дете може да окрене своју агресију према унутра и да потцењује себе, или може да се препусти самосажалењу да би придобило симпатије других (Horney, 1991). Наведене начине решавања проблема Хорнајева назива „неуротичним потребама” јер представљају ирационална решења проблема и према овој ауторки има их десет. Хорнајева ових десет неуротичних потреба сврстава у три групе: кретање ка људима, кретање од људи и кретање против људи. Свака од ових група представља неку базичну оријентацију према себи, другима и животу уопште и управо због тога се могу објединити појмовима филантропска и мизантропска оријентација, односно интерперсонална оријентација. Када се дете креће „према људима”, оно прихвата своју беспомоћност и упркос својим страховима, покушава да задобије наклоност других и да се ослони на њих. Када се дете креће „против људи” оно прихвата непријатељство око себе и одлучује се за борбу. Када се дете креће „од људи” оно не жели никоме да припадне, нити да се бори против некога, већ да се држи по страни. Код сваке од ове три базичне оријентације доминантан је по један од елемената базичне анксиозности: беспомоћност у првој, непријатељство у другој и изолација у трећој.

Ранија истраживања (Bezinović, 2002) показују да пол, узраст и образовање не остварују статистички значајну повезаност са филантропском и мизантропском оријентацијом.

Задовољство животом. За објашњавање концепта *задовољство животом* помињу се различити модели, али се издвајају три: структурални модели или *Top-down model* (модел одозго према доле), који је дедуктивни и *Bottom-up model* (модел одоздо према горе), који је индуктивни, и трећи је динамички модел равнотеже. Модел *одозго према доле* полази од

претпоставке да људи имају диспозиције за интерпретирање живота и на позитиван и на негативан начин (Feist et al., 1995; Lance et al., 1989). Управо те диспозиције утичу на процену задовољства на различитим подтучјима живота, па се једна општа процена може разложити и на појединачне делове. Модел *одоздо према горе* сматра да се укупан осећај задовољства обликује на основу једноставног збрајања задовољстава у различитим доменима живота као што су брак, посао, породица (Feist et al., 1995). У овом моделу важнију улогу имају објективне околности. Тако задовољство појединим доменима живота може допринети укупном задовољству животом, али и укупно задовољство животом може значајно утицати на процену задовољства у различитим доменима живота (Penezić, 2006). Модел динамичке равнотеже (Headey & Wearing, 1989) укључује утицај различитих димензија личности на процену задовољства. Оно што је интересантно је то да се овај модел не заснива само на утицају димензија личности, већ укључује разне субјективне и објективне процене на разним подручјима живота који могу да утичу на задовољство животом. У трагању за јединственом дефиницијом задовољства животом, на основу прегледа новијих емпиријских радова и извршене валидације конструкта задовољства животом, Пенезић (2006) закључује да задовољство животом представља когнитивну евалуацију целокупног властитог живота кроз коју сваки појединац процењује свој живот. Сваки појединац вреднује свој живот из личне перспективе, према себи важним критеријумима, очекивањима, искуствима и вредностима.

Истраживања показују да је однос задовољства животом и узраста испитаника различит. Наиме, нека истраживања (Diener, 1984; Diener & Diener, 1995) показују да нема разлике у задовољству животом у односу на узраст испитаника, односно да је задовољство животом стабилно у функцији пораста животне доби (McCrae & Costa, 1982), док нека друга истраживања показују да су млађи испитаници задовољнији својим животом (Horley & Lavery, 1995).

МЕТОД

Предмет истраживања

Општи предмет истраживања је био да се испита степен изражености филантропске и мизантропске оријентације и

задовољства животом младих, затим да се испита да ли филантропска и мизантропска оријентација као и задовољство животом остварују статистички значајну повезаност с неким социодемографским варијаблама (узраст, образовање оца и мајке, запосленост оца и мајке, материјално стање породице), као и то да ли постоје полне разлике у изражености ове три главне варијабле. Из општег предмета, произашли су следећи специфични циљеви истраживања:

1) утврдити степен изражености филантропске и мизантропске оријентације и задовољства животом код младих;

2) утврдити да ли филантропска и мизантропска оријентација као и задовољство животом остварују статистички значајну повезаност с неким социодемографским варијаблама (узраст, образовање оца и мајке, запосленост оца и мајке, материјално стање породице);

3) утврдити да ли постоје полне разлике у изражености филантропске и мизантропске оријентације и задовољства животом код младих.

Узорак и процедура

Узорак је био пригодан и чинили су га студенти Филозофског факултета у Косовској Митровици, њих укупно 175 (75 мушког и 100 женског пола), узраста од 18 до 26 година ($AC = 21,13$, $CD = 1,89$). Највећи проценат родитеља има средњу стручну спрему. 84,6% очева а 64% мајки је запослено. Материјално стање своје породице испитаници у највећем проценту процењују као просечно (55%). Испитивање је било анонимно, а спроведено је током марта и априла 2018. године. Подаци су обрађени у статистичком пакету СПСС 17, уз коришћење поступка дескриптивне статистике, корелационе анализе и т-теста.

Инструменти

У истраживању су коришћени следећи инструменти:

Скала интерперсоналне оријентације (Bezinović, 2002) намењена је мерењу ставова према генерализованим другима, при чему тај став може бити позитиван, прихватајући, прожет поверењем, или пак негативан, одбацујући и дистанциран. Скала је Ликертовог типа, петостепена и садржи 29 ајтема распоређених у 4 субскеале: 1) потреба за људима и пријатељство

као мере филантропске, позитивне оријентације, 2) неповерење и социјална изолација као мере мизантропске, негативне оријентације. Поузданост субскала изражену преко Кронбаховог α на нашем узорку износи: потреба за људима $\alpha = .72$, пријатељство $\alpha = .69$, филантропија $\alpha = .72$, неповерење $\alpha = .75$, социјална изолација $\alpha = .77$, мизантропија $\alpha = .84$.

Скала задовољства животом (Penezić, 2002) намењена је мерењу степена задовољства животом. Скала је Ликертовог типа и садржи 20 ајтема. Виши резултат означава и веће задовољство животом, а резултати се крећу у распону од 20 до 100. Поузданост на нашем узорку изражена преко Кронбаховог α износи .86.

Упитник социодемографских варијабли садржи питања о полу, узрасту испитаника, образовног статуса оца и мајке, запослености оца и мајке, процењеног материјалног стања породице.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У Табели 1 дат је приказ дескриптивних показатеља за варијабле филантропска оријантација (потреба за људима и пријатељство), мизантропска оријентација (неповерење и социјална изолација) и задовољство животом. Испитаници показују високу филантропску оријентацију као и задовољство животом.

Табела 1: Дескриптивни показатељи филантропске и мизантропске оријентације и задовољства животом

	Н	Мин.	Макс.	АС	СД
Потреба за људима	175	11	37	27,10	5,70
Пријатељство	175	14	57	29,69	5,99
Филантропска оријентација	175	26	77	56,79	9,96
Неповерење	175	7	33	21,39	5,43
Социјална изолација	175	6	28	15,79	5,46
Мизантропска оријентација	175	14	59	37,18	9,72
Задовољство животом	175	44	100	78,05	10,82

У Табели 2 дат је приказ корелационе анализе филантропске и мизантропске оријентације са социодемографским варијаблама (узраст, образовање оца и мајке, запосленост оца и мајке и материјално стање породице). Добијена је статистички значајна негативна повезаност социјалне изолације као субскале мизантропије са узрастом

испитаника, што значи да су млађи испитаници показивали већи степен социјалне изолације. Потреба за људима и пријатељство као субскеале и филантропија као скала у целини остварују статистички значајну позитивну повезаност са образовним статусом оца и мајке, што значи да ће млади чији су родитељи вишег образовног нивоа бити усмерени према људима, односно показиваће филантропску оријентацију. Такође, потреба за људима као субскеала филантропске оријентације је статистички значајно позитивно повезана са запослењем мајке, што значи да ће млади чије су мајке запослене показивати потребу за људима. Потреба за људима као субскеала и филантропија као скала у целини је у статистички значајној негативној повезаности са процењеним материјалним стањем породице, што значи да ће млади који материјално стање своје породице процењују као просечно или скромно, показивати већу потребу за људима, односно виши степен филантропске оријентације.

Табела 2: Повезаност филантропске и мизантропске оријентације са социодемографским варијаблама

	Узраст	Образов. оца	Образов. мајке	Запосл. оца	Запосл. мајке	Матер. стање породице
Потреба за људима	-.090	.206**	.215**	.115	.180*	-.241**
Пријатељство	-.101	.149*	.185*	.059	.060	-.042
Филантропска оријентација	-.112	.208**	.234**	.101	.139	-.163*
Неповерење	-.078	.009	.136	-.004	.093	.103
Социјална изолација	-.154*	.078	-.032	.105	.135	.016
Мизантропска оријентација	-.130	.049	-.094	.057	.127	.066

* $p < 0.05$

** $p < 0.01$

У Табели 3 дат је приказ корелационе анализе задовољства животом са социодемографским варијаблама (узраст, образовање оца и мајке, запосленост оца и мајке и материјално стање породице). Резултати показују да постоји статистички значајна негативна повезаност задовољства животом са узрастом испитаника, што значи да млађи испитаници показују веће задовољство животом. Такође, резултати показују да задовољство животом остварује статистички значајну позитивну повезаност са образовним статусом мајке, што значи да млади

чије су мајке више образовног нивоа показују веће задовољство животом.

Табела 3: Повезаност задовољства животом са социодемографским варијаблама

	Узраст	Образов. оца	Образов. мајке	Запос. л. оца	Запосл. мајке	Матер. стање породице
Задовољство животом	-0.334**	-0.003	.215**	.053	.119	- .123
	<i>*p<0.05</i>		<i>**p<0.01</i>			

Применом т-теста нису утврђене полне разлике у изражености филантропске и мизантропске оријентације, као ни у изражености задовољством животом.

Табела 4: Полне разлике у изражености филантропске и мизантропске оријентације и задовољства животом

	Пол	Н	АС	СД	Ф	ДФ	Сиг.
Потреба за људима	Мушки	75	26,67	5,57	,049	173	.382
	Женски	100	27,43	5,80			
Пријатељство	Мушки	75	28,96	5,23	,982	173	.163
	Женски	100	30,24	6,49			
Филантропска оријентација	Мушки	75	55,63	9,76	,007	173	.161
	Женски	100	47,67	10,07			
Неповерење	Мушки	75	16,31	5,01	,236	173	.283
	Женски	100	15,41	5,69			
Социјална изолација	Мушки	75	22,05	5,43	,011	173	.180
	Женски	100	20,89	5,48			
Мизантропска оријентација	Мушки	75	38,36	9,15	,678	173	.166
	Женски	100	36,30	10,09			
Задовољство животом	Мушки	75	76,00	11,07	,082	173	.029
	Женски	100	79,59	10,41			

ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧАК

У раду смо кренули од претпоставке да су неке социодемографске варијабле попут узраста испитаника, образовања оца и мајке, запослености оца и мајке, материјалног стања породице повезане са филантропском и мизантропском оријентацијом и са задовољством животом, као и да постоје полне разлике у изражености ове три главне варијабле.

Применом дескриптивне статистике утврђен је висок ниво изражености филантропске оријентације, као и виши степен задовољства животом. До сличних резултата су дошли и други истраживачи (Forko i Lotar, 2012; Brdovčak, Merkaš i Šakić Velić,

2018). Испитаници показују кретање ка људима, односно потребу да задобију наклоност других, успоставе пријатљске односе и тако створе осећај припадања, па ће на тај начин показивати већи степен задовољства животом. Према Саливену и Ериксону, успостављање блиских односа са другим људима је један од основних и најважнијих развојних задатака младих који утиче на успех и задовољство у другим сферама живота.

Резултати корелационе анализе су показали да млађи испитаници показују већу социјалну изолацију. Добијене налазе можемо објаснити развојним периодом адолесценције када млади испољавају потребу да буду другачији и самодовољни. Треба имати у виду да је реч о младима који се налазе на почетку студија и још увек у фази прилагођавања на нову средину. На исти начин можемо објаснити и резултат да млађи испитаници показују мање задовољство животом. Међутим, нека истраживања рађена у Хрватској (Penezić, 1996, 1999) су показала да не постоје значајне разлике у општем задовољству животом између испитаника различитог узраста и пола. Вероватно на овакве резултате утиче и сама средина у којој је рађено истраживање па се добијени резултати разликују у односу на место боравка испитаника. Можда у неким каснијим истраживањима треба укључити и место боравка као варијаблу за испитивање.

Млади чији су родитељи образованији и мајка запослена биће више усмерени на друге људе, са потребом стварања блиских пријатељских односа. Образовани родитељи имају богатији речник, радознали су, креативнији и као такви стварају стимулативно окружење. Млади који одрастају у стимулативној и подржавајућој средини биће и сами отворени за нове људе и идеје. Резултати показују такође да ће млади чија је мајка вишег образовног нивоа бити задовољнији животом, односно млади који су филантропски оријентисани ће настојати да задобију наклоност других, успоставе пријатљске односе и тако створе осећај припадања, па ће на тај начин бити и задовољнији својим животом. Ако имамо у виду да су овакве особе више окренуте према људима него према стварима онда је и очекиван резултат да млади који материјално стање своје породице перципирају као ниже показују вишу филантропску оријентацију.

Нема полних разлика у испољености филантропске, мизантропске оријентације. Исти резултати су добијени и у другим истраживањима (Forko i Lotar, 2012). Што се тиче

задовољства животом, девојке показују виши степен задовољства животом. Добијени налази нису у складу са налазима других истраживача (Brdovčak, Merkaš i Šakić Velić, 2018) који су утврдили да младићи показују виши степен задовољства животом у односу на девојке. Дајнер и Дајнер (1995) сматрају да би се могло очекивати да жене имају нижи степен задовољства животом и самопоштовања јер су традиционално одгајане да имају мању моћ и мање средстава у односу на мушкарце. Међутим, на нашем узорку ова тврдња се није потврдила.

Оно што се сматра неопходним и што би била препорука за будућа истраживања јесте укључивање других варијабли које могу бити значајне у предвиђању филантропске, мизантропске оријентације и задовољства животом попут васпитних стилова, особина личности, контекста одрастања и других.

ЛИТЕРАТУРА

- Bezinović, P. (2002). Skala interpersonalne orijentacije - IO. U: Lacković-Grgin, K. Proroković, A., Čubela, V. i Penezić, Z. (ur), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak 1* (69–72). Zadar: Filozofski fakultet.
- Brdovčak, B., Merkaš, M., Šakić Velić, M. (2018). Uloga nade i samopoštovanja u odnosu ekonomskoga pritiska i zadovoljstva životom adolescenata. *Društvena istraživanja*, 27 (1), 87–108.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542–575.
- Diener, E., Diener, M. (1995). Cross-Cultural Correlates of Life Satisfaction and Self-Esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 653–663
- Feist, G. J., Bodner, T. E., Jacobs, J. F., Miles, M., Tan, V. (1995). Integrating Top-Down and Bottom-Up Structural Models of Subjective Well-Being: A Longitudinal Investigation, *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 138–150.
- Forko, M., Lotar, M. (2012). Izlaganje adolescenata riziku na nagovor vršnjaka – važnost percepcije sebe i drugih. *Kriminologija i socijalna integracija*, 20 (1), 35–47.
- Headey, B., & Wearing, A. (1989). Personality, life events, and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (4), 731–739.
- Horley J., Lavery, J. J. (1995). Subjective Well-Being and Age. *Social Indicators Research*, 34, 275–282.
- Hornaj, K. (1964). *Neurotična ličnost našeg doba*. Titograd: Grafički zavod.
- Hornaj, K. (1991). *Neurotična ličnost našeg doba*. Beograd: Vojislav Milić MOND.
- Lance, C. E., Lautenschlager, G. J., Sloan, C. E., Varca, P. E. (1989). A Comparison Between Bottom-Up, Top-Down and Bidirectional Models of Relationships Between Global and Life Facet Satisfaction. *Journal of Personality*, 57, 601–624.

-
- McCrae, R. R., Costa, P. T. Jr. (1982). Self Concept and the Stability of Personality: Cross-Sectional Comparisons of Self reports and Ratings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 1282–1292.
- Penezić, Z. (1996). *Zadovoljstvo životom – provjera konstrukta*. Diplomski rad, Filozofski fakultet u Zadru.
- Penezić, Z. (1999). *Zadovoljstvo životom: relacije sa životnom dobi i nekim osobnim značajkama*. Magistarski rad. Filozofski fakultet u Zagrebu.
- Penezić, Z. (2002). Skala optimizma–pesimizma (O–P skala). U: Lacković-Grgin, K. Proroković, A., Čubela, V., Penezić, Z. (ur.): *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak 1* (15–17). Zadar: Filozofski fakultet.
- Penezić, Z., (2006). Zadovoljstvo životom u adolescentnoj i odrasloj dobi, *Društvena istraživanja*, 4–5, 643–669.

SOCIODEMOGRAPHIC CORRELATION OF PHILANTHROPIC AND MISANTHROPIC ORIENTATIONS AND LIFE SATISFACTION OF YOUNG

Abstract: The goal of this research was to establish the connections of certain sociodemographic variables (gender, age, education of the mother and the father, employment of the mother and the father, economic status of the families) with philanthropic and misanthropic attitudes and life satisfaction of young adults. The research has included adolescents of both genders, age 18 to 26 (average age $AS=21,13$, $SD=1,89$). We have used following instruments for data collecting: Interpersonal Orientation Scale, Scale of Life Satisfaction and Questionnaire of Sociodemographic Variables. Results of descriptive statistic show that the examinees have a more pronounced philanthropic orientation and satisfaction with life. Correlation analysis shows that older examinees show less social isolation but also less life satisfaction. Examinees who consider their economic status to be higher, show lesser need for other people, in other words, they express lower philanthropic attitudes. Young people whose fathers and mothers are of higher educational status will express a need for people and friendship, that is, they will be philanthropically oriented, and when they are mothers of higher educational level, young people will also achieve life satisfaction. Also, youth whose mothers are employed will show a greater need for people. Thus, youth whose parents are more educated will be more focused on other people and more satisfied with life, while those who perceive their families as higher material status will exhibit low philanthropic orientation. No gender differences were found in the manifestation of philanthropic and misanthropic orientation, while female examinees showed greater satisfaction with life. The findings obtained are in line with previous research showing that philanthropically oriented youth will seek to gain others' affection and create a sense of belonging so that they will be more satisfied with their lives, while youth with a lower philanthropic orientation will be isolated and held foreign.

Key words: philanthropic and misanthropic orientation, life satisfaction, sociodemographic variables, adolescents.